

Lapse ja vanema suhte tagamine

Mag. iur. Karina Lõhmus-Ein

Advokaadibüroo Lillo & Lõhmus vandeadvokaat, Eesti Advokatuuri juhatuse ja perekonnaõiguse komisjoni liige

Vanema ja lapse vahel tekib ja säilib suhe vaid siis, kui laps ja vanem saavad koos olla ning teineteisega suhelda. Lapse ja vanema suhte olulisust ning selle kaitsmise vajadust on rõhutanud nii Riigikohus kui Euroopa Inimõiguste kohus. Euroopa Inimõiguste Kohus on oma otsustes asunud korduvalt seisukohale, et vanema ja lapse koosolemise õigus kuulub õiguse perekonnaelule kohaldamisalasse ning EIÕK art 8 tuleneb riigile positiivne kohustus tagada lapse ja vanema suhte kaitse (vt näiteks *Vojnity vs. Ungari* (2013), *Eriksson vs. Rootsi* (1989), *Monory vs. Rumeenia ja Ungari* (2005), *Iosub Caras vs. Rumeenia* (2006), *Hokkanen vs. Soome* (1994), *H.N vs. Poola* (2005), *Ribic vs. Horvaatia* (2015)).

Kehtiv õigus annab lapsele õiguse suhelda mõlema vanemaga isiklikult ning mõlemale vanemale õiguse ja kohustuse lapsega isiklikult suhelda (PKS § 143 lg 1). Kui vanemad elavad lahus ega suuda leppida kokku, kuidas nad lapsega suhtlevad, on kohus kohustatud vanema nõudel määrama kindlaks lapse ja vanema suhtlemise korra. Riigikohus on selgitanud, et suhtlemise korra määramise eesmärk on tagada eelkõige lapsele võimalus tunda lahus elavat vanemat ja säilitada lahus elava vanemaga lähedased suhted (Riigikohtu 5. novembri 2014. a otsus asjas 3-2-1-113-14). Kohtumäärusega kehtestatud suhtlemise kord on seega meede lapse ja vanema suhte tagamiseks.

Probleem on aga selles, kohtumäärusega kindlaksmääratud kord ei taga alati ja iseenesest lapse ja vanema suhtlust. Lapse ja vanema suhtlusõiguse realiseerimisel omab olulist rolli lapsega kooselav vanem, tema arusaamad lapse õigustest ja huvidest, sh lapse õigusest ja huvist suhelda lahuselava vanemaga. Kuigi PKS § 143 lg 2 näeb ette, et vanem peab hoiduma tegevusest, mis kahjustab lapse suhet teise vanemaga, ei ole harvad juhtumid, kus lapsega kooselav vanem takistab lapse ja lahuselava vanema suhtlust ja ei täida kohtu poolt määratud lapse ja lahuselava vanema suhtlemise korda. Milliseid meetmeid saaks ja peaks riik rakendama sellises olukorras, et tagada põhiseadusest ja EIÕK-st tuleneva positiivse kohustuse täitmine? Ettekandja püüab ettekandes otsida vastuseid sellele olulisele küsimusele.